

ŘEPEČ, okr. Tábor, Jihočeský kraj

Sídelní komplex hradu Přiběničky

13.–15. století

Význam: Středověký sídelní komplex skládající se z hradu a předhradí, které pravděpodobně obsahovalo přihrázenou aglomeraci městského typu, tzv. latrán. Zaniklé úvozové cesty spojují hrad s jeho protějškem na druhé straně řeky Lužnice, hradem Přiběnice.

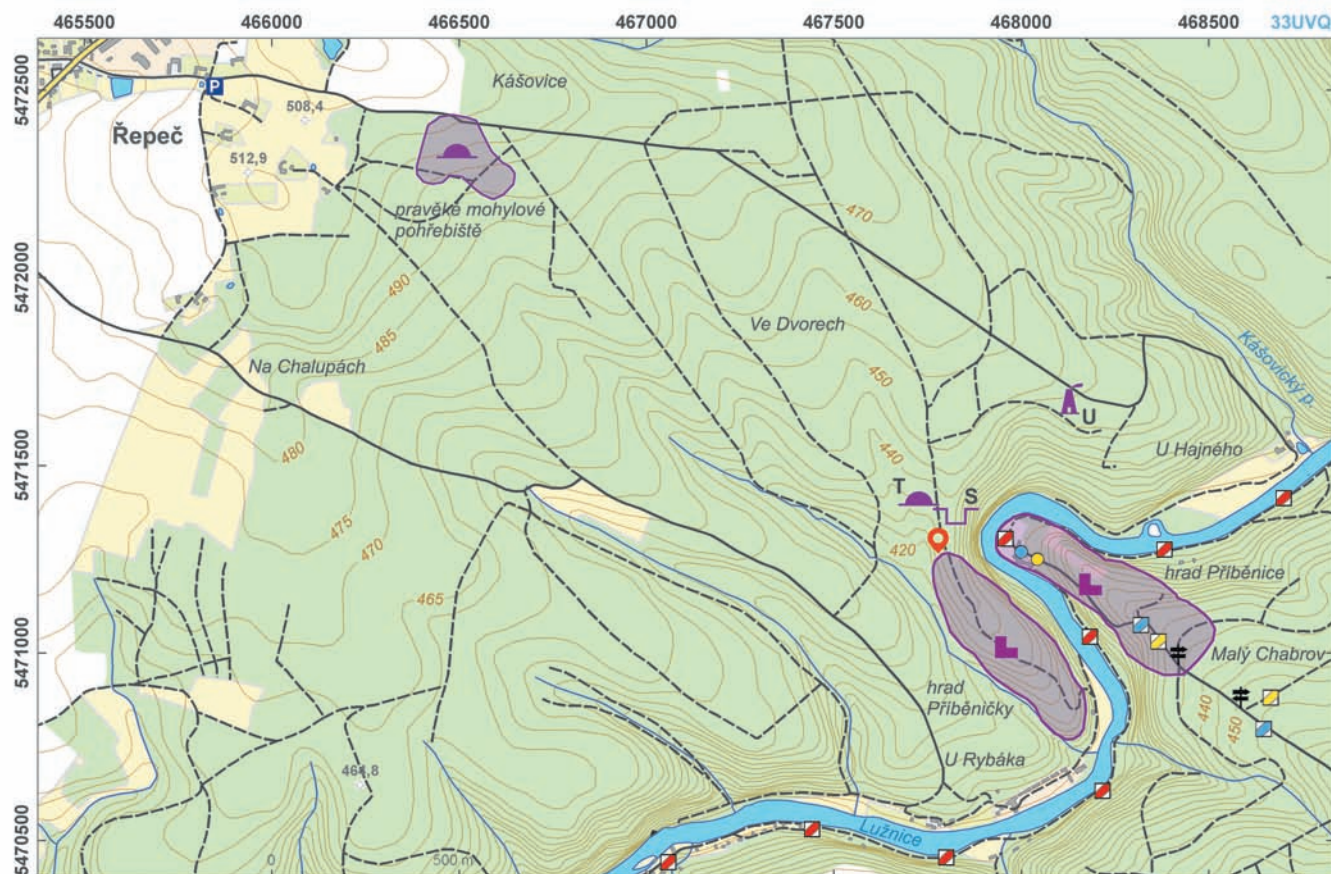
Historie: První písemná zmínka o existenci *hradu pochází z r. 1324; na základě keramiky získané *povrchovými sběry je však možné klást počátky hradu již k polovině 13. století. S jistotou nelze říci, kdo byl jeho stavitelem. Je možné, že hrad vznikl jako královský opěrný bod naproti hradu Přiběnice (→ Malšice) na severním okraji rozsáhlého vítkovského panství. Jeho stavba by tak mohla být spojována se snahami Přemysla Otakara II. v 60. letech 13. století posílit pozice na střední a dolní Lužnici.

První spolehlivé informace o držbě hradu přináší až urbář z počátku 80. let 14. století, který jej připisuje pánům z Rožmberka. Přestože hrady Přiběničky a Přiběnice byly v této době hospodářsky a provozně provázány, představovaly samostatné majetky, které byly po smrti Petra z Rožmberka rozděleny mezi jeho syny Oldřicha, jemuž zůstaly Přiběnice, a Petra a Jošta, jimž připadly Přiběničky. Dělení majetku mohlo být impulsem ke vzniku vnějšího opevněného areálu, který zahrnoval v severní části hustou kamennou zástavbu, doloženou *archeologickým průzkumem a *geofyzikálními měřeními. Na rozdíl od *latránu pod hradem Přiběnice se však tato část opevněné lokality plně nerozvinula. Důvodem mohlo být například obsazení hradu (podobně jako sousedních Přiběnic) tábořským vojskem v r. 1420.

↑ Příkop oddělující předhradí od vnější opevněné plochy hradního komplexu. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality podle Hložek 2010; upravili J. Hložek a M. Kuna.

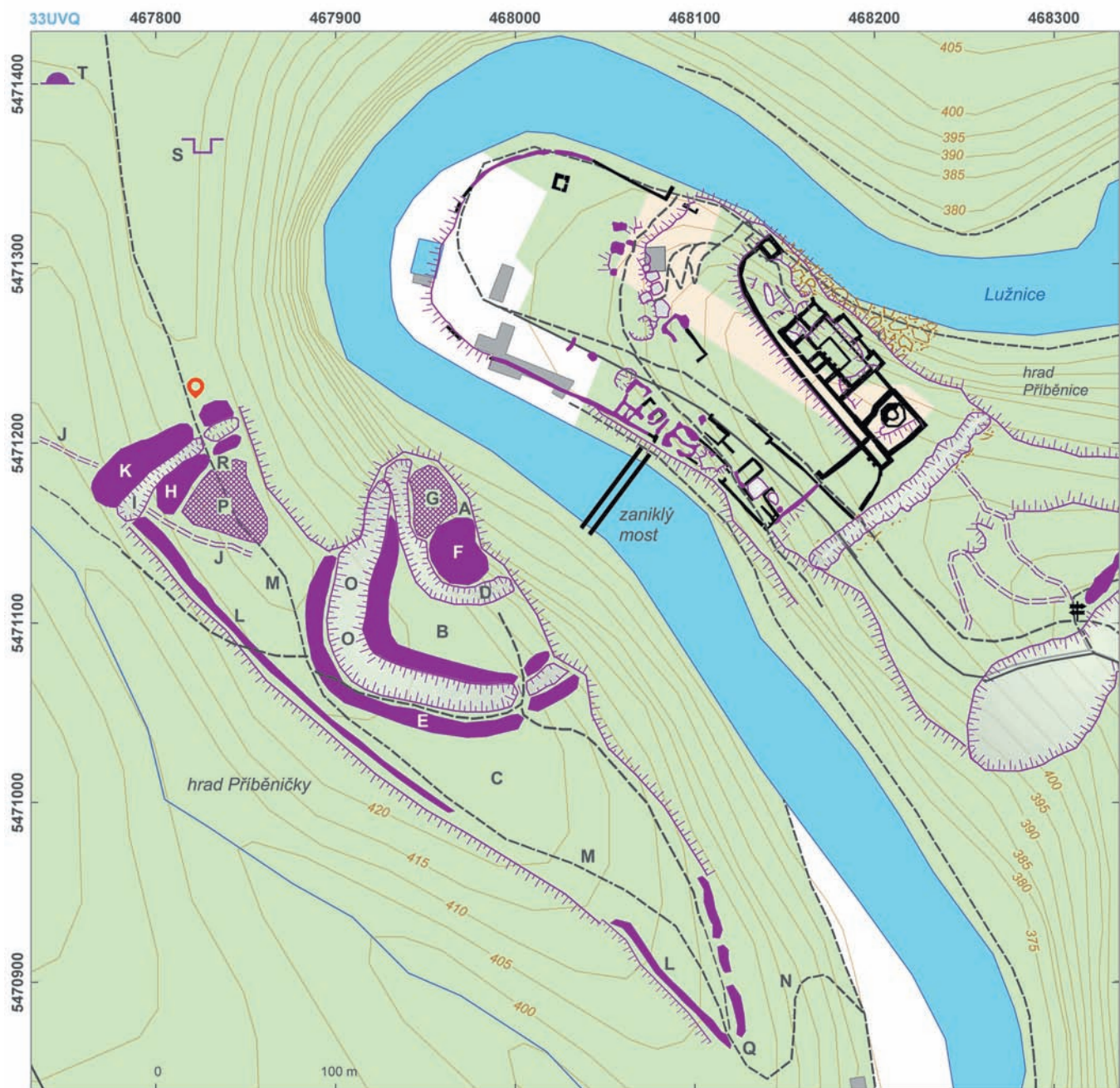
Na základě dohody z r. 1437 mezi tábořskou obcí a Oldřichem z Rožmberka byl hrad zbořen a již nebyl obnoven. Po zániku mostu přes Lužnici přestaly být užívány i *úvozové cesty spojující obě sídla. Terénní relikty menší stavby v blízkosti šijové fortifikace (**P**), která byla starší historickou literaturou považována za kapli sv. Jiří, se dnes pokládají za pozůstatky mladší stavby světské funkce.

Popis: Rozsáhlý opevněný komplex zaujímá značnou část úzkého ploché

ho ostrohu nad pravým břehem Lužnice, přímo naproti hradu Přiběnice (→Malšice). Za nejstarší část lokality je možné považovat jádro hradu (**A**), oddělené od *předhradí příkopem (**D**) vylámaným do skalního podloží, který se ztrácí až v prudkém svahu nad řekou Lužnicí. Současně s hradním jádrem bylo založeno i předhradí (**B**), zajištěné kamennou hradbou a mohutným příkopem, před jehož vnější hranou byl navršen impozantní *val (**E**). Čelu hradního jádra dominoval okrouhlý *bergfrit (**F**), v jehož blízkosti je možné předpokládat bránu.

V důsledku bořících prací je bergfrit dochován jen jako mohutný suťový kužel, na jehož vrcholu i při patě se nacházejí velké bloky zdiva. Hlavní rezidenční objekt hradu představoval obdélný čtyřdílný palác (**G**), dochovaný v podobě výrazných terénních relikтів tvořených kamennou destrukcí.

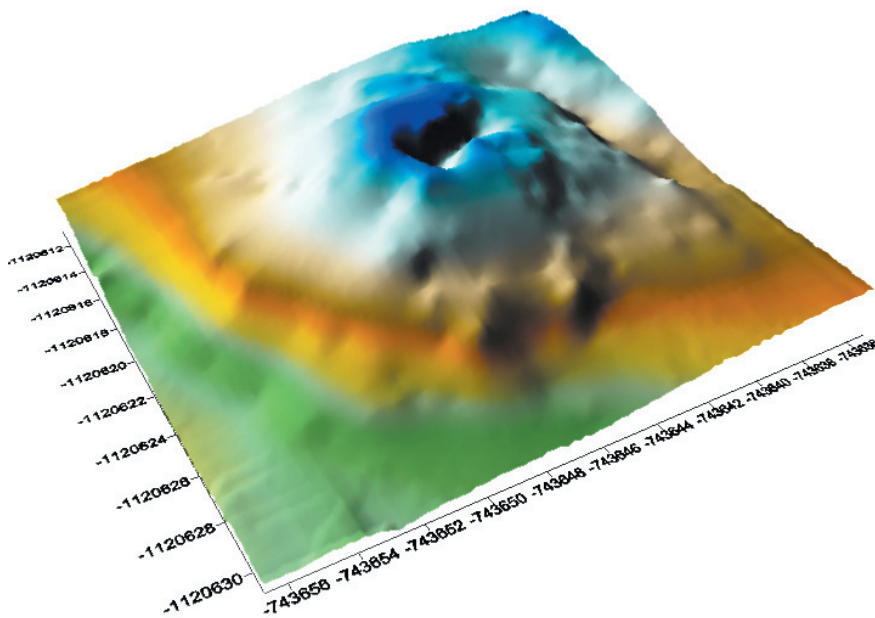
Vnější opevněný areál (**C**) je výsledkem mladšího vývoje lokality. Požárem zaniklá čelní fortifikace, z níž se zachoval výrazný val (**H**), byla vystavěna za použití nemalého podí-

lu dřevěných konstrukcí, které byly minimálně zčásti nahozeny vápennou maltou. Při hloubení čelního příkopu (**I**) došlo k porušení starší úvozové cesty (**J**), která směřovala k předhradí a která patrně představovala původní přístupovou cestu k hradu. Před vnější hranou příkopu byl navršen velkolepý val (**K**), který rovněž převrstvil starší úvozovou cestu.

Po obvodu byl vnější opevněný areál vymezen poněkud méně mohutným valem (**L**), jehož korunu zajišťovala dřevěná, hlínou omazaná konstrukce. Nálezy značného množství *mazanice ve vývratech stromů dokládají, že i tato část opevnění zanikla požárem. Severní strana vnějšího opevněného areálu hradu je pokryta (vyjma dnešní lesní cesty protínající areál v severojižním směru; **M**) téměř souvislou vrstvou kamenné destrukce, která místy tvoří dobře patrné terénní relikt. Spíše než možné zimoviště polních vojsk lze tuto situaci považovat za rozlehlou, byť v plné míře nerozvinutou sídelní aglomeraci městského typu – tzv. latrán. Podobnou ostatně známe ze sousedního hradu Příběnice.

Vnější opevněný areál přiléhající k hradu byl na severní (**R**) a jižní straně (**Q**) přístupný branami, prozatím neznámé podoby. K jižní bráně (**Q**) směřuje svazek zaniklých úvozových cest (**N**), který dále pokračuje nivou

↗ Pravěká mohyla (**T**) v předpolí hradu. 3D vizualizace v programu Surfer 9. Vytvořil J. Hložek.

→ Úvozová cesta vedoucí prostorem zaniklé jižní brány hradního komplexu. Foto J. Hložek, 2006.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.